

Ad Coll. R. de S. August. in P. de S. Pharamond & la Sibilla

SYMBOLARVM LIBRI XVII.
QVIBVS
P. VIRGILII
MARONIS BVCOLICA,
GEORGICA, AENEIS,
ex
probatissimis auctoribus decla-
rantur, comparantur, illustrantur.
P. P. R.
IACOBVM PONTANVM
DE SOCIETATE JESV

ben. et. ach. Lucet.

Augustae Vindelicorum ad insigne pinus, Cum privilegio Caes. perpetuo. Anno Chris. ti MDCXII.

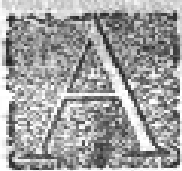
PRODIGMATA IN VIRGILIVM.

CAPITVM INDEX.

- I. Vita, & mores poetæ.
- II. Inscriptiones: ordo operum Virgilij, ac librorum Æneidos: forma triplex orationis.
- III. Finis Æneidos: poësis & philosophiæ communitas: Maronis consilium multiplex.
- III. Sententia totius fabulæ, seu actionis quam imitatur Virgilius: & eiusdem episodica.
- V. Æneidos in XII libros proba distributio: rerum, seu narrationis ordo: ad Iliadem, & Odyssæam responsus.
- VI. Virgiliana, & Homerica poësis quibus differant.
- VII. Rerum antiquitas, & varietas in Æneide, affectusq; excellenter expressi.
- VIII. Virgiliana elocutio.
- IX. Testimonia Imperatorum, Oratorum, & Historicorum de Virgilio.
- X. Testimonia Poëtarum.
- XI. Testimonia quorundam eruditorum.

Vita, & mores Poetæ.

CAPVT I.

*A*des pagus ignobilis agri Mantuani, & ab urberematus passuum tribus millibus, Virgilio nostro patria solam est. Ex quo ipse Andemum vates à Silio, & Muse Andina, seu Andriades: quas Maronidas quoque, perinde vt à Meonide Meonidas, se sine appellabimus. Matri, Maia, patri, Adarpi nomen fuit. Rerum dictu, nec proclue creditu, loco tam ignoto, tam incelebri, parentibus tam humilibus rusticis, minimè copiosis adeo nobilem, diuinumq; partum extitisse. Nasus est Pompeio, & Crasso Coss. cum Cicero ageret annuum trigésimum sextum. Quo anno Adilis designatus, Verrem accusauit. Postquam excessit è pueris, ad annum XVII. Cremona reit am agitauit. Obseruatum est, eodem die virilem togam induisse Maronem, quo Lucretius viuendi modum fecit: vt naturæ benignitas (vt ait verbis Crinitæ) quadam modo Romana eruditionis patrocinium suscepisse visa sit: ne desiderarentur videlicet, qui sub celo Romano Græcorum ingenij, gloriæq; responderent. Poeticam etiamnum adolescentulus toto pectore complexus, in quendam lanistam ob latrocinium lapidibus cooperatum (Balistam nominabant) hoc distichon lusit.

Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepulchri:
Noctæ dieq; tuam capere vator itet.

In quo disticho partim breuius, & vnicò hexametro, partim susius, & cum pentametri adiectione variando, quem admodum Phocæ Grammaticus delicias faciat, videbis in Appendice Virgiliana, quam Iosephus Scaliger edidit. Cremona Mediolanum, inde Neapolim ad grauiorum studiorum tractationem profectus, animum sedulitate & industria singulari, omniq; genere optimarum artium excelsus. Neapoli sese dedidisse consuetur ipse in extremo Georg. bii verbis.

Andina lig

Andina

Ecloga prima. Tityrus.

SYNOPSIS.

Remonenses Castij, Bruti percuss. Caf. partes & arma aduersus Octavianū fouerunt. Profligato bello, superatisque hostibus, cum Octauij, sine Augusti iussu Cremonensium agri, loco pæne, & veteranis militibus assignarentur (hoc enim profectis temporibus militi, ac duci bene meritis præmiū censebatur ampliss. aliquot agri iugera nimirum, aut quantum quis vno die circumarare potuisset) neq; omnino sufficerent, Mantuanorum, tanquam vicini, ut adderentur, idem præcepit: in quibus etiam Virgilius agellus numerabatur. Spoliatur igitur fundo suo, in urbem profectus, ibique carminibus Mæcenatis fauorem, & amicitiam adeptus, perq; illum, Pollionem, Varum Imperatori commendatus, atque traditus, rem feliciter recepit. Martialis lib. 8.

Ingera perdidit miseræ vicina Cremonæ,
Flebat & abductis Tityrus æger oues.
Risit Thulcius eques, paupertatemque malignam
Reppellit, & ceteri iussit abire fuga.
Accipe diuitias, & varum maximus esto
Tu licet, & nostrum, dixit, Alexin ames.

Pingit se seruum Mantuanum, qui potius de libertatis, quamuis deteriore iam ætate, Romam inierit, eamque Cesaris concessu, ac beneficio, cum restitutione agrorum suorum obtinuerit. Serui quo iam granes, si frugi essent, & attentis, aut suo ipsi peculio libertatem à dominis volentibus comabant: aut eorum vel consensu, vel iussu, delatis in censum nominibus, eam adipiscebantur. Vlpian. Serui, qui in peculio centum haberent, aut quibus eas facultates domini impartirent, si eos domini in censum civium à censoribus adscribi iuberent, libertatem consequerentur. Horum quondam imaginem hic statuit. Tityrus igitur Virgilius, Melibæus aliorum Mantuanorum personam sustinet, qui agellis suis codere militibus cogebantur. Ille successibus prosperis letus, securus, agens otium, Cesaris in se merita predicat, magnificas ei gratias agit, diuitias ei honores, tanquam deo, pollicetur. Hic miser, exul, maestus, gemituum querelarumq; plenus, quod eat, quò non eat, haud satis explicatum habet.

EXPLANATIONES.

MELIBŒVS, TITYRVS.

TITYRE, tu patulæ recubans sub tegmine fagi,
Syluestrem tenui Musam meditaris auena:
Nos patriæ fines, & dulcia linquimus arua,
Nos patriam fugimus: tu Tityre lentus in umbra
Formosam resonare doces Amaryllida fylvas.

TITYRE) Tityro pastoris nomen inditum fuisse A nomini iraperire volent. Præcipue autem, ut hoc puto à fistula, quæ in canthale vteretur (quævis veteres Latini Grammatici affirmant, Aferum lingua hincum ita appellari, unde canthos eorum eodem modo appellatus) Arhenus enim in 4. *Arhenus*. de fistulis copiose disputans, inquit. *ἡ ἀφ᾽ ἧς ἡ ἀφ᾽ ἧς ἡ ἀφ᾽ ἧς ἡ ἀφ᾽ ἧς*. Cuius rei ille auctorum habet Artemidorum Aristophanem in 2. *Arhenus*. Et autem Virgilius fortasse significare voluit, cum Melibæum, alterum pastorem, locit ipsi dicentem: *Syluestrem tenui Musam meditaris auena*. Nam *auena* Græcis culmus est: ut doctissimus poeta rationem eius B

SYMBOLARVM
IN P. VIRGILIVM MA-
RONEM LIBER VI.

Ad primum Aeneidos.

QVOD SIT PRINCIPIVM TOTIVS
Aeneidos.

Per primis istis carminibus positis in fronte operis, ille ego qui quaedam, nec ad arbitrium video, an esset incipium Aeneidos, necne. Quia si affirmari, praecipio Horatii si taceatur, debentis, ingressam, ac exordium heroicae poematis non esse par, ac simile reliquo contextui, sed aliquantis fictis, stemissim, ac simpliciter: a quo omnis ingenij & doctrinae officium, omnis grandaeva, nimius, & exquisitor cultus ab sit. In quo & Cyclorum poematum castro, Homericamq; contra laudas. Ponuntur etiam in culpa a doctioribus Latini, & Papinij, quorum principia valde turpida, & inflata, extraq; modum sonantia, & sonitus vasse apparent. Aiani praeterea, Virgilium lib. 7. quo locus posteriorum, seu librorum materiam proponit, padem ratione lenit, & quiete exorsum, clarioris adit, ac sonus edidit. Nunc age, qui reges, Etato, quae tempora rectam, Quis Latino anti quo fuerit status, &c. Quae de enumeratione librorum a se ante scripturam, id nihil obstat principio similiter, Argonautica sua inchoasse Orpheum, aut si quis alius illius monumentis auctor est. Pugnare pro hac sententia Curadus, & quod obijci poterat

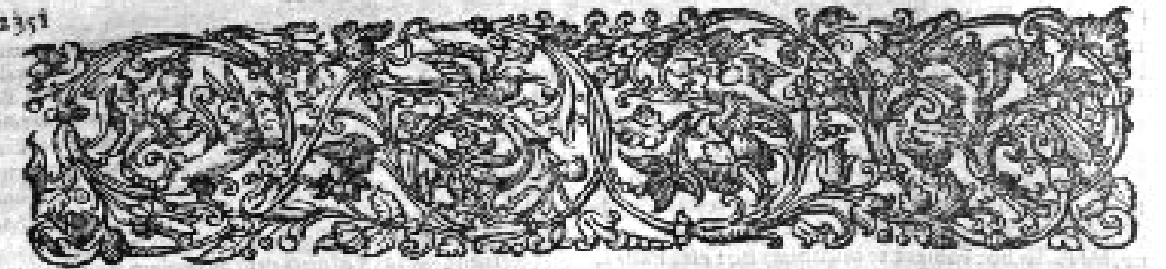
de propositione, seu invocatione, seu separata, seu mixta, conatur desolueri.

Ego vero hoc, & si qua desuper adduci ad probandum possunt, nec tantillum conturbor, eorumq; sententiam quem admodum vulgariorem, ita veriorum amplecti malo, quo Aeneida ab illis versis ordinatur: Acma vimque cano, &c. & certissimas superiores, a Varo, Tacitoq; meritis sedulo: opinantur. Nunc esse quosq; Virgilium pro principio eos haberi voluisse non videtur, sed pro quodam praemio duci erat, ex quo nosceret posteritas ipsam illorum operum, de quibus loquitur parentem extitisse, ne quis, ut alius concigit, per feminam impudenciam, vel suu alienos, suffragatus, librum non suum, pro suo vulgaret. Fecit sane Badius, huc vniu, quid ueterem, & in re maior: sibi deturctus, aut idem nebulis, aut aliis ei geminis, faceret non inuicid, iudicandum est arbitratu. Atq; ubi circa vitam in fine Georgicarum, sua esse, eam Bucolicae, pum Georgicae, sulari non omisit, sentio auisim, nihilominus teneri praecipuum Horatii, quamuis inde caperimus, Attra vitium, ne cano, &c. Est enim hoc quoq; exordium Homericum, illi tantopere ab Horatio celebrato, non rebus modo, sed etiam dictione quam simillimum. Aut verumq; inquam, elatum, calumastri, inustum, laboratissimum, quod negabit Flaccus, aut utrumq; grane quidem, sed tamem placidum, suauissim, ac temperatum est. Durabiq; non ex fulgure sumus, verum quasi ex fumo, lux datur, & speciosa deince miracula promuntur. De ista questione libet transcribere locum Petri Nauis de Miscellan lib. 4. cap. 11. qui quidem a nobis nihil diuersum dicit.

Passus erat aliquando plagiarium in suis carminibus Virgilium idem furtum ne deniq; poteretur, quasi per catalogum recensuit, qui quid a se unquam condidit, esse, & Bucolicae, Georgicae, & Aeneidos, idem operi Aeneidos quasi conferrum inuit fecit, id more Orphei, qui in Argonauticon principio omnia sua poemata breui conuersione complexus est. Apud veteres enim duplex fariis: fuit: ne scripta vel a fure occuparetur, vel subditurij uersibus adhiberetur. Atq; hinc est, quod Theophrastus in singulis suis carminibus sigillatim apprimi desiderat: ne notiorum subreptionibus ingenia famula poematis iniquaretur.

*Quis res quibusque quibusque quibusque
Tui diuinae non diuinae diuinae
Cyrus dilectanti mihi lida sigilla parabis,
Quae clari de versu tollere nemo queat.*

Sed tamen ne sic quidem falsarios contemni. Multa enim illegitima eius operi affersa sunt, inter qua nonnulla Solani attribuntur: ut interim eadem de inferioribus uita scriptoribus. Non igitur vano metu sollicitus Virgilium hanc cautionem contra plagiarum, & falsarios adhibuit. Quod Homero, sanctumq; uariis acciderat, de eo securus esse non potuit. In ipsa au-

PARALIPOMENA AD VIRGILIVM.

Lectōri.

Cum tandem has sine Supplementis, sine Prætermissis, sine (ut iam græci nomine usitatus vocemur) PARALIPOMENA optri nostri subiuncta voluerim, quæquam potes me tacente cogitatione præcipere, tamen eloquar. Libros aliquot eruditè scriptos seruis adeptus sum: e quibus quæ ad Symbolas facere consui, quoniam suis locis frequè intereri amplius negavi, ad symbolicos necessario reieci. Docuit præterea diem præteriar diu, & animum aduersum à me, potuisse nonnullis aut vernis, aut plenis, aut claris, complectar uno verbo, melius dici: quod, ut hostia quasi succubines obtinere liceret, omnem lapidem moui. Adde quod quedam in-olucunda, alia leniter immutanda, aut loca permutanda hic suggeruntur: et si in hoc genere minutiora præterij. Denique dum Symbola in manibus operari sum, interim per sacros scriptorum præstantium saltem libata à me plura, & cogitata quoque non pauca, aut omnia veteri lege amissa tecum candidè communicanda existimans. Hæc igitur sub tunica induciam subiucamus, quem, ut in rebus emundis solemus, hoc auxilium latetari hanc diffidimus.

PARALIPOMENA AD ECLOGAS.

AD PRIMAM ECLOGAM.

COLUMNA. A. verba, seu lineæ, post verba, dactila vocantem in arua inducentem) adde hæc. Quantum parie debemus, quantumque eidem deinde finis, grandissimus autior Plato quoque in Critone demonstrauit. Reliqua, Minus igitur videri, &c. licet inducas.

Eadem colum. D. NOBIS HÆC OTIA RECIT) cum Symbola sua jocanda sunt post DAVS) Dens dicitur est, &c. in altera columna. Tertio loco ista, SEMPER) Id est, & post mortem, &c.

Colum. 9. C. verba 10. decare vii verba fiant) Adde in eadem lin. Et Linius lib. 17. Ex Campania nuntiatæ rant. Caput duas ades, Fortunæ, & Martis, & sepulchra aliquot de caelo tacta. Locos alios eiusdem vel trecentos prætermitto.

Colum. 10. B. Queritur cur de Cæsare, &c. præscribe masculis literis verba aliquot de carmine poetæ, nempe VABEM QUAM DICUNT ROMAM) hoc factio, vbi quæque post seriem versuam, initio Symbolarum prætermissa sunt: in quo sepius peccatum, in Bucolicis præsertim.

Colum. in B. post hæc verba, vel de quibus em transou) adiunge hæc. Hercules ad Iunonem apud Senecam, da si quid ultra est. Putant nonnulli exponendum esse dic, iugiter. Scelus, Apolloni genisse datur, id est, dicitur, fertur. Sic videtur vix hoc verbo M. Tullius Academ. sed da mihi nunc, facilius pures, &c. Horat. lib. 8. lib. 1. da, si grave non est. Quæ prima iratum ventrem placaverit esca. Apud Iureconsultos dare sententiam, pro dicere, & proferte. Et dare simpliciter eadem notionem. Vide Ioan. Bernartino in 7. Thebaid. Statij.

Colum. 13. C. lin. 3. in libertatem se se vindicare) Adde mox, Nam vt Plautus ait in Cap. Omnis profertis liberi subentius sumus, quam, seruitus. Et Cæsar 3. belli Gall. Omnes homines natura libertati student, & conditionem seruitutis oderunt.

Colum. 14. A. lin. 14. 9b Alex. lib. 1. cap. 16.) Adde ista. De Nerone Niphalin. Post hæc celebravit festaliterius generis, quæ dicuntur Iuuenalia res propter barbariam eius, quæ tum primùm rala fuerat, sacra sunt: cuius pilos in spheram auream coniectos, Ioui Capitolino consecrauit.

libidina

PARAPHRASES IN
TRES PRIMOS, TRES
VLTIMOS LIBROS VIRGI-
LIANÆ AENEIDOS.

Prefatio.

Pro Ratoriarum exercitationum, nimirum de operum Oratorii, unum quoddam genus est Paraphrasis: cum scilicet alienius boni Poetae carmen, aut non mali Oratorii orationem vel alius verbis, siquid, nihilominus lectis, atq; idoneis reddimus: vel (quoniam hac interpretatio dicenda est potius) cum illorum scripta uberius, & explanatiuus referimus, & nonnunquam circa easdem sententias, siue locos quosdam, emulationem cum ipsis, certamenq; suscipimus. In qua sapienter mouemur, ut timide, & caute nos geramus, ne qua optima sunt, meliora facere audeamus. Atultum commendatur à Fabio Paraphrasis lib. 10. cap. 5. Laudatur quoq; à Plinio epist. 9. lib. 7.

Exemplum eius est inuenire apud Platonem in 2. de Repub, ubi aliquot Homericis versibus de 1. Iliad. solutio verbis exprimitur. Extat item tota liber à Laurentio Vallà ad hunc modum tractata. Nostra vero memoria idem perfectum à doctis in Horatio, Persio, Virgily Eclogis, & Georgicis. Sed horum aliud fuit consilium: non quidem ut sese ad dicendi copiam isto modo exercerent: verum ut literarum cupidis ad eos poetas promptius recitandis, percipiendos ita viam quasi monstrarent, & faciem quodammodo praelucerent. Dubitare enim fas non est, quae praesa oratione, & verbis nihilominus, & omnino elocutione oratoriae, offerantur, expeditius sciare intelligi, quam qua libertate illa, auere, insinuatq; potuero. Quare & ceterosque poetarum explanatores paraphrasibus sepe usus constat. Quod si in ullo de Latinis uulgo istuc, in Marone profecto uisissimè fieri asseruari potest: in quo multa obscura, impedita, difficilia, & ingenia etiam eruditissimorum torquentia. Atqui, interpellabis aliquis, Donati feruntur in Aeneidem Paraphrasi. Primum, non sunt tantum Paraphrasi, quoniam maiorem partem. Deinde, Donati ipsius non sunt: sed cuiusdam alius, qui sua fortasse confusus eloquentia, hominis doctissimi Commentarium uagantissimè explicauit. In qua explanatione saepe numerò tam barbarus, tam tortuosus reperitur, ut quid uelis, uix difficias: frequenter item in rebus etiam leuissimis, & apertissimis adeo uanitas, & caecitas, & ceruitur, ut mirum sit. Quid quod non raro labitur, & poeta mentem non attingit? Interim lectorem Virgiliam eum, quicumq; fuit, laboribus plurimum adiuuari posse, & multa ab eo praclarissimè exposita esse, non negamus: quia id ipsum Symbola nostra satis, superq; probauerunt. Atque ergo (ut reuertar, unde paulisper abij) idem scopus, qui superiorum Paraphrasum: nempe, ut lectori leuioris armatura ad aliquos libros diuina Aeneidos commodius, ac planius intelligendor tanquam ansam porrigerem: minimè autem ut ad eius uersus me exercendo, eloquentiam compararem: quod ipsum si quis facere insinuerit, eum ego laudem mereri existimo. Igitur ad rem accedamus.

130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

Augustæ,
EX OFFICINA
TYPOGRAPHICA
Ioann. Prætorii.

Cum privilegio Cæsar. Maiest. perpetuo.

Anno 1599.